

Rondetafelgesprek over situatie in de melkveehouderij

Vaste commissie voor Economische Zaken van de Tweede Kamer 7-10-2015

Bijdrage Lubbert van Dellen MAB RB

Directeur Food&Agri accon-avm adviseurs & accountants

Mondelinge toelichting bestaat uit belangrijkste punten en samenvatting van onderstaande.

Opzet:

1. Wat is de situatie in melkveehouderij momenteel
2. Verdieping mest, milieu en fosfaat
3. Aanbevelingen

1. Situatie in de melkveehouderij

Melkveehouderij sector

- Bijna 2/3 van alle melk die we in NL produceren, is bestemd voor de export.
- Dat levert de Nederlandse economie veel geld op. De zuivelsector exporteerde in 2013 voor 6,3 miljard euro. Bijna 10 cent van elke euro die Nederland netto verdient door handel te drijven met het buitenland is toe te rekenen aan de zuivelsector (bron LEI NZO). De sector is goed voor 45.000 directe banen. Zij is in omvang ongeveer 1/6 van de totale voedingsmiddelenindustrie in Nederland. Daarmee is zij groter dan bijvoorbeeld de Nederlandse elektrische apparaten-, farmaceutische- of auto-industrie en mag terecht een witte motor van NL economie worden genoemd (zie LEI NZO)
- De totale productiewaarde (Melkveehouders en zuivelsector) bedroeg 12 miljard in 2014.
- Gemiddeld groeit de zuivelexport jaarlijks met 7 procent, ondanks de economische crisis.
- De melkprijs in NL ligt structureel 5-10% boven Europees gemiddelde en ruim boven wereldmarktprijs door hoge kwaliteit, meer toegevoegde waarde en merkenstrategie.
- Om lucht en water te beschermen heeft Europa met Nederland plafonds ingesteld. Het mestproductieplafond (172.9 mln P2O5, 504.4 mln N) en NEC plafond (128 kton NH3) zijn de belangrijkste. De bijdrage van melkveehouderij in alle 3 plafonds is 50-65%.

Melkveebedrijf

- Meerjaarlijkse break even melkprijs ligt op 35 cent. Huidige melkprijs is 30 cent en gelukkig net weer klimmende. Momenteel teren melkveehouders in. Tijdelijk is dit vol te houden op reserves en uitstel investeringen, op 10-15% bedrijven zijn aflossingen uitgesteld.
- In NL is kostprijs grotendeels vast (2/3 kostprijs), de variabele kosten bedragen 1/3 deel van kostprijs. De marginale kostprijs van extra kg melk is dus laag. Groot aandeel in vaste kosten zijn rente & aflossing vanuit bedrijfsovername en investeringen.
- Waar bancaire vanuit zorgplicht Debt/ebtida ratio in MKB in principe niet boven 4 komt, zit deze in melkveehouderij gemiddeld op 10. De gemiddelde aflossing snelheid is 30 jaar. Dit geeft zorg.
- Bedrijfsovername, investeringen in stallen (eens in 20-30 jaar) en aankoop grond zijn de grote issues in bedrijven en vragen om meer vreemd vermogen!

Melkkoeien en grond

- Melkkoeien hebben het goed in Nederland gegeven de in mondiaal perspectief hoge gemiddelde productie van 8400 kg melk en leeftijd bij afvoer van 5 jaar en 8 maanden.
- Bijna 86% van de mest van de veestapel wordt geplaatst op grond die melkveehouders gebruiken en dit aandeel is gestegen door groei van areaal melkvee terwijl areaal totaal landbouwgrond krimpt. areaal grond.
- Om het gewas goed te laten groeien wordt naast dierlijke mest gebruik gemaakt van kunstmest. Het gebruik van kunstmest is terug gelopen naar gemiddeld 150 kg N per hectare en daarmee t.o.v. 1990 met ruim 50% verminderd. Innovatie in meer kennis van gewas en bodem naast betere benutting van eigen mest hebben ervoor gezorgd dat gewasproductie op peil is gebleven.
- De gewasopbrengst is op enkele percelen nu hoger dan bemesting input. Voortzetten van derogatie en invoeren van bedrijf specifieke bemesting normen is cruciaal.

Melkveehouders, hun gezinnen en werknemers

- Er wordt heel hard gewerkt door melkveehouders. Waar de melk in 1984 op 60.000 bedrijven werd geproduceerd, gebeurt dit nu op 17.000 bedrijven o.a. door technische vooruitgang.
- Het sentiment onder melkveehouders is negatief. Melkveehouders hebben begrip voor aanvullende regelgeving gericht op vooral omvang veestapel. Ze vinden het erg jammer dat dit niet in 2014 is gebeurd. Extra pijnlijk is dit voor bedrijven die binnen de milieuraandvoorwaarden met vergunning van provincie/gemeente een stal hebben gebouwd of grond hebben gekocht (geld geïnvesteerd) en dit niet kunnen terugverdienen. Voor enkele bedrijven kan dit betekenen verkoop grond of einde bedrijf!
- Melkveehouders vragen vooral snel duidelijkheid, lange termijn stabiliteit (zie hun hoge vaste kosten en lange terug verdientijd) en level playing field (2/3 zuivel is export). Ze vragen vooral om regels niet dicht te timmeren en ruimte voor innovatie te houden. Daarbij is uitvoerbaarheid van regelgeving een zorgpunt. Een compromis is in de Kamer de oplossing van een probleem, tegelijk creëert het problemen bedrijfsniveau omdat het geen eenduidige regels oplevert

2. Verdieping mest, milieu & fosfaat

Achtergrond regelgeving

- Wetgeving in Europa is duidelijk. Op grond mag slechts 170 kg N uit dierlijke mest worden geproduceerd. Voor een deltagebied als Nederland met vruchtbare grond niet reëel!
- Als uitzondering hiervoor heeft Brussel derogatie. Nederland heeft die aangevraagd voor 250 kg N uit dierlijke mest en op expliciete voorwaarden gekregen (beschikking kan worden ingetrokken):
 - Voorwaarde 1: waterkwaliteit gerapporteerd door I&M is op orde?!
 - Aanvullende voorwaarde 2: dat de dierlijke mestproductie (lees # dieren) onder 172.9 mln P2O5 en 504.4 mln N blijft. Melkvee heeft qua P2O5 hier een aandeel van 84,9 mln in.
- Wetgeving voor bescherming lucht / depositie is duidelijk, natuurlijk kun je altijd over het waarom (nut & noodzaak) discussiëren en de wijze van meten. Totale emissie dient onder de 128 kton NH3 te blijven. Het voordeel van geen derogatie is dat er geen fosfaatplafond en stikstofplafond voor dierlijke mest (lees # dieren), maar NEC plafond (ammoniak) blijft en beperkt dan acuut de groei.

Gevolgen overschrijden fosfaatplafond

- Deskundigen geven aan dat derogatie dan acuut vervalt/niet wordt verlengd, terug naar 170 kg N/ha!
- Dit betekent dat landelijke mestoverschot ruwweg groeit van 40 mln P2O5 (op basis van huidig vee en land x normen) naar 65 mln P2O5. Deze 25 mln P2O5 extra is qua omvang 60% van NL varkensveestapel. Bovendien is meer dan 60 mln kg N niet plaatsbaar, er ontstaat ook een overschot voor stikstof uit dierlijke mest op nationale schaal
- Melkvee drukt varkens grotendeels uit de markt (wat we nu in regio Oost al zien met varkensstallen waar geen nieuwe ronde volgt omdat mest niet financieel verantwoord afgezet kan worden!!).
- Melkvee zelf mag dan nog steeds niet zomaar doorgroeien vanwege NEC plafond van 128 kton. Technisch is hier een oplossing voor: dichte melkveestallen met luchtwassers. Maar het is zeer de vraag of dit gewenst is.

Scherpe conclusie: klopt signaal van deskundigen dat derogatie vervalt bij overschrijding P2O5 plafond zonder NL actie?? Dan is gevolg dat varkens uit de markt worden gedrukt door melkvee! Nieuwe grens is dan NH3 met als gevolg koeien in dichte stallen achter luchtwasser. Verder mag grond amper worden bemest en gaat invoer veevoer via Rotterdam omhoog en moet mestuitvoer ook omhoog. We worden dan echt een doorvoerhaven en agrariërs mogen dure grond amper gebruiken (amper bemesten).

Maatschappelijk, ecologisch/economisch niet wenselijk: geen derogatie = koude sanering voor agrarisch NL.

Moet NL dan nu zelf stappen zetten? Je kunt ook wachten tot in gebreke stelling volgt vanuit Brussel? Maar krijg je dan meer of minder ruimte?

Zijn fosfaatrechten voor melkvee met aanvullende structuurmaatregelen dan de beste optie?

- Een stand still in ontwikkeling melkveestapel is gezien haar aandeel denkbaar.
- Maar alleen stand still op basis van vee 2 juli 2015 en integraal korten? Of ook kijken naar varkenshouderij die zelf ook sanering wensen heeft en dat combineren?
- Er zijn tal van aanvullende structuurmaatregelen te bedenken, echter de economische gevolgen daarvan zijn mega groot. Is dat gewenst van een sector die 7% groeit in export bijdrage van BV NL?
- Extra aandacht is nodig voor radicale ombuiging van beleid (bv melkvee rechten helemaal grondgebonden). Bepaalde melkveehouders zijn dan acuut in overtreding (hebben teveel vee). De huidige juridische situatie bij nertsen laat duidelijk zien dat een overheid niet rigoreus productieruimte die eerder legaal verkregen is mag ontnemen. Die veehouders deden toen immers niets onwettigs.

3. Aanbevelingen

Inzet van stand still ontwikkeling melkveestapel moet enkel en alleen zijn behoud derogatie!

1. Voorgestelde fosfaatrechten melkveehouderij zijn alleen goed als fosfaatplafond enige drempel is voor derogatie. Als waterkwaliteit dit ook is of belangrijker is, vergt het zeker daar ook aanpak. Derogatie behouden is pijn stand still waard, maar niet alle pijn!. En met een sector die in economisch moeilijke tijd groei en werkgelegenheid laat zien en zelf werkt aan maatschappelijke doelen moet je behoedzaam omspringen.
2. Generiek korten op aantallen 2 juli 2015 is fout, pijnlijk en schaadt individuele bedrijven economisch hard. Zet korting daarom weg in de tijd en room toekomstige handelstransacties af. Mocht korting nodig zijn, dan moeten bedrijven die grondgebonden zijn worden ontzien.
3. Voorwaarde huidige derogatie is geen verdere ontwikkeling totale veestapel incl varkens en kippen. NL melkprijs ligt boven EU gemiddelde en NL varkensprijs onder EU gemiddelde. Varkenshouderij vraagt zelf om sanering en voorzieningen voor stoppers. Benut dit aanbod om daarmee pijnlijke korting te voorkomen. Is er ruimte over, onderzoek dan of hiermee gebouwde stalcapaciteit melkveehouders benut kan worden. Juist bij die melkveehouders is fosfaatrechten met basis vee 2 juli heel pijnlijk. **Dit voorkomt faillissementen van die bedrijven die in stallen of grond hebben geïnvesteerd.**
4. Meststoffenwet is in de basis gericht op bemesten grond. De wetten van laatste jaren zijn allemaal gericht op mestafzet met als doel sturen op mestproductie. **Vervang melkveewet, wet grondgebonden groei(AMvB) die in ontwikkeling is en de fosfaatrechten door 1 nieuwe wet gericht op mestproductie** i.p.v. 3 wetten met 3 referentie jaren en per wet knelgevallen.
5. Die nieuwe wet mag best grondgebondenheid stimuleren. Aantal melkveebedrijven > 50 kg fosfaat per hectare overschot (Amvb hoogste categorie) is zeer beperkt, aandeel > 20 kg fosfaat overschot is met ruim 20% bedrijven zelfs beperkt. **Wel is aandacht nodig voor lokale kringlopen.** Een melkveehouder die voer van grond in de buurt koopt en hier mest naar toe brengt moet die grond kunnen meetellen. Reparatie van AMvB melkveehouderij is nodig!
Hou rekening met effect op grondprijs en pachtprijs en denk mee om grondgebonden ook economisch duurzaam te laten blijven. Goed nadenken vooraf is cruciaal!
6. **Forfaits lijken veilig en simpel maar is “dood in de pot” voor innovatie en ontwikkeling.** Ook beperkt het onnodig ruimte. Geef veehouders een spoor om voer en management maatregelen te benutten via KringloopWijzer. Fosfaat en N beter benutten is sterk gecorreleerd met NH3 en methaan emissie reductie.
7. **Zet sterk in op beleid wat kunstmestvervangers stimuleert.** 10% van onze NL gasproductie is nodig voor kunstmestproductie. En mest moet de grens over. **Hier zit ook juist het perspectief voor toekomstige verhoging van derogatie.....**maar dan moet derogatie eerst behouden blijven.
8. Bij NH3 rechten waren Kamervragen achteraf nodig om te kunnen afschrijven op aangekochte NH3 rechten. Voorkom Kamervragen nu met heldere einddatum of andere oplossing.